Valiokunnan mietintö VaVM 31/2026 vp─ HE 229/2026 vp

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 annetun lain 2 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 229/2026 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:
- sivistysvaliokunta SiVL 13/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- budjettineuvos Niko Ijäs, valtiovarainministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- opetus- ja kulttuuriministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Tutkimus- ja innovaationeuvosto
- Suomen Akatemia
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Sivistysala ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet
- Business Finland Oy

HALLITUKSEN ESITYS

Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtion rahoituksen vuosittaisten korotusten määrä tarkistettaisiin uusimman talousennusteen mukaiseksi vuosittain. Voimassa olevan lain mukaan

tarkistus tehdään kahden vuoden välein. Muutos mahdollistaisi valtion vuosittaisen rahoituksen mitoittamisen suhteessa vuoden 2030 ennakoituun bruttokansantuotteen arvoon mahdollisimman tarkasti. Muutoksen arvioidaan vähentävän valtion menoja 10 miljoonaa euroa vuonna 2027 verrattuna voimassa olevaan lakiin.

Lisäksi lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen määrään voitaisiin lukea enintään 50 miljoonaa euroa valtion talousarviosta myönnettävää innovaatiorahoitusta. Muutos mahdollistaisi valtion talousarvion kautta myönnettävän tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen vähentämisen tarvittaessa vastaavalla määrällä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetussa laissa (1092/2022, T&K-rahoituslaki) säädetään valtion talousarvioon otettavan tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen määrästä. Rahoituksen tulee vuonna 2030 vastata laskennassa käytetyllä talousennusteella 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että T&K-rahoituslain 2 §:n 1 momenttia muutetaan siten, että tutkimus- ja kehittämistoimintaan tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen vuosittaiset korotukset määräytyvät vuosien 2027—2030 talousarvioesityksiä varten laadittujen valtiovarainministeriön talousennusteiden perusteella, kun voimassa olevan lain mukaan tarkistuspisteinä ovat vuosien 2028 ja 2030 talousarvioesityksiä varten laaditut ennusteet. Lisäksi lain 2 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan valtion rahoitukseen voidaan lukea myös enintään 50 miljoonaa euroa valtion talousarviossa innovaatiotoimintaan osoitettua rahoitusta. Tällä tarkoitetaan sellaista innovaatiotoiminnan rahoitusta, joka ei täytä tutkimus- ja kehittämistoiminnan määritelmää.

Esitys vaikuttaa vuosien 2027—2030 talousarvioesitysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen lakisääteiseen vähimmäisrahoitustasoon. Voimassa oleva laki edellyttää valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen korottamista 240 miljoonalla eurolla vuonna 2027 perustuen vuoden 2026 talousarvioesitystä varten laadittuun ennusteeseen. Vuoden 2027 talousarvioesitystä varten laaditun ennusteen perustella vuodelle 2027 edellytetään 230 miljoonan euron korotusta. Muutoksella on myös välillinen vaikutus vuosien 2028—2030 talousarvioesityksiin.

Innovaatiorahoituksen osalta talousarviovaikutukset riippuvat siitä, kuinka paljon esitetyn lakimuutoksen enintään sallimasta 50 miljoonasta eurosta olisi kulloinkin mahdollista ja haluttaisiin lukea osaksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusta. Lakiesityksen

mukaisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen kokonaismäärä vuoden 2027 talousarvioesityksessä (HE 175/2026 vp) on noin 3,41 miljardia euroa, mikä on noin 240 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2026. Lisäyksestä 190 miljoonaa euroa on varsinaista tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusta ja 50 miljoonaa euroa talousarvioesitykseen sisältyvää innovaatiorahoitusta. Vuoden 2027 talousarvioesityksen osalta innovaatiorahoituksen huomioiminen vähentää näin ollen varsinaisia tutkimus- ja kehittämistoiminnan menoja 40 miljoonalla eurolla verrattuna tilanteeseen, jossa lakiin tehtäisiin vain ennustetarkistuspisteitä koskeva muutos.

Valiokunnan näkemys

Valiokunta pitää (kuten VaVM 15/2025 vp) tärkeänä sitä, että parlamentaarisesti sovittua 1,2 prosentin tavoitetta suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2030 ei muuteta. On keskeistä, että valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus on johdonmukaista ja pitkäjänteistä.

Valiokunta pitää kuulemiensa asiantuntijoiden tavoin kuitenkin perusteltuna sitä, että talouskehityksen huomioon ottavien tarkistuspisteiden määrää lisätään. Tämä mahdollistaa valtion vuosittaisten rahoituslisäysten mitoittamisen mahdollisimman tarkasti kohti vuoden 2030 tavoitetasoa, vaikkakin rahoituslisäysten suhdanneherkkyys kasvaa ja ennakoitavuus jonkin verran heikkenee.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu ilmi, että esitetty innovaatiorahoitusta koskeva säännös ei ole määritelmällisesti selkeärajainen ja se voi aiheuttaa haasteita tutkimus- ja kehittämistoiminnan tilastoinnissa sekä kansainvälisessä vertailtavuudessa. Valtiovarainvaliokunta korostaa sivistysvaliokunnan (SiVL 13/2026 vp) tavoin sitä, että muutoksen toimeenpanossa tulee huolehtia, että lain tarkoittamaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan sisällytettävät innovaatiorahoituksen erät määritellään tarkkarajaisesti.

T&K-rahoituslain muutoksen taustalla on tarve tasapainottaa valtiontaloutta haastavassa julkisen talouden kokonaistilanteessa. Muutoksista huolimatta valtio rahoittaa vuonna 2030 tutkimus- ja kehittämistoimintaa arviolta yli 4 miljardilla eurolla eli yli 0,8 miljardia euroa enemmän kuin kuluvana vuonna. Mahdollisuus lukea innovaatiotoiminnan rahoitusta lain tarkoittamaksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitukseksi enintään 50 miljoonaa euroa on alle 1,5 prosenttia valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen määrästä. Valiokunta toteaa, että vaikka esitetyn muutoksen myötä varsinaisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus kasvaa jonkin verran vähemmän kuin nykylain puitteissa, on rahoituslisäys edelleen hyvin merkittävä.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan panostuksilla pyritään parantamaan tuottavuutta, kilpailukykyä sekä pitkän aikavälin talouskasvua. Näiden tavoitteiden saavuttamisessa valiokunta korostaa valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen määrän rinnalla myös sitä, että rahoitus suunnataan mahdollisimman vaikuttavalla tavalla.

Hallituksen esityksestä ilmenevien seikkojen ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina.

Valiokunnan mietintö VaVM 31/2026 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

> *Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 229/2026 vp sisältyvän. lakiehdotuksen.*

Helsingissä 17.11.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Hannu Hoskonen kesk
varajäsen Jessi Jokelainen vas
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Riitta Kaarisalo sd
varajäsen Jaana Strandman ps (osittain)
varajäsen Henrik Wickström r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Berghäll

Valiokunnan mietintö VaVM 31/2026 vp
Vastalause

Vastalause /vas+vihr

Perustelut

Hallitus esittää lakiin säännöstä, jonka mukaan valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen määrään voitaisiin lukea enintään 50 miljoonaa euroa valtion talousarviosta myönnettävää innovaatiorahoitusta. Muutos mahdollistaisi valtion talousarvion kautta myönnettävän tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen vähentämisen tarvittaessa vastaavalla määrällä.

Kyseessä on merkittävä isku parlamentaarisesti sovittuihin periaatteisiin. Siitä huolimatta, että T&K-rahoituksen 1,2 prosentin tavoitetta ei muuteta, ehdotetut muutokset vähentävät käytännössä varsinaiseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan kohdistuvaa julkista rahoitusta verrattuna alkuperäiseen lakiin.

On tärkeää, että T&K-rahoituslain tavoitteista ja parlamentaarisesta sovusta pidetään kiinni. Kyseessä on kuitenkin tutkimusrahoituksen leikkaaminen tai vähintään leikkaamisen mahdollistaminen parlamentaarisen sovun vastaisesti. Vaikka innovaatiorahoitus on tärkeää, se ei saa olla leikkaus tutkimusrahoituksesta. Muutos tarkoittaisi sitä, että T&K-rahoituslaki mahdollistaisi sellaisen innovaatiotoiminnan rahoittamisen, joka ei täytä T&K-toiminnan määritelmää. On hyvin epäselvää, mitä tähän voidaan sisällyttää. Lakiesityksen tarkemmat tavoitteet jäävät hyvin epäselviksi.

Lisäksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtion rahoituksen vuosittaisten korotusten määrä tarkistettaisiin uusimman talousennusteen mukaiseksi vuosittain. Voimassa olevan lain mukaan tarkistus tehdään kahden vuoden välein. Muutos mahdollistaisi valtion vuosittaisen rahoituksen mitoittamisen suhteessa vuoden 2030 ennakoituun bruttokansantuotteen arvoon mahdollisimman tarkasti. Kyseessä on säästölaki, sillä muutoksen arvioidaan vähentävän valtion menoja 10 miljoonaa euroa vuonna 2027 verrattuna voimassa olevaan lakiin.

Tarkastelujakson muutos heikentää tutkimusrahoituksen pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta. T&K-rahoituslain tavoitteena on kuitenkin ollut T&K-toiminnan ja sen rahoituksen ennakoitavuuden vahvistaminen pitkäjänteisesti.

Koska T&K-panostuksilla on tuottavuutta parantava ja talouskasvua elvyttävä vaikutus, niitä olisi tärkeä suojata erityisesti laskusuhdanteissa. Tarkastelujakson lyhentäminen muuttaisikin rahoitusta entistä myötäsyklisemmäksi, mikä vie täysin väärään suuntaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Valiokunnan mietintö VaVM 31/2026 vp
Vastalause

Helsingissä 17.11.2026

Jessi Jokelainen vas
Saara Hyrkkö vihr